

ЗРОСТАЮЧА ЗАГРОЗА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ДЛЯ БІЖЕНЦІВ, ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ОСІБ, ЯКІ ШУКАЮТЬ ПРИТУЛКУ

Раковська Ю.В.

Черкаський факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

Досліджено окремі аспекти зростаючої загрози збільшення випадків торгівлі людьми серед біженців, внутрішньо переміщених осіб та осіб, які шукають притулку. Зосереджено увагу на тенденції зростання залучення дітей-біженців, вимушених переселенців до торгівлі людьми як в Україні, так і світі в цілому. В Україні під загрозою експлуатації знаходяться як чоловіки, так і жінки різних вікових категорій, особи, які перебувають у різноманітних умовах: як ті, що залишилися у зоні конфлікту, так і ті, хто його покинув та набув статусу вимушених переселенців, біженців чи нелегальних мігрантів.

Ключові слова: торгівля людьми, нелегальна міграція, біженці, вимушені переселенці, особи, які шукають притулку.

Постановка проблеми. Інтенсивність міграції населення в умовах сьогодення постійно зростає та стає звичайним явищем, яке супроводжується нагнітанням у всіх сферах суспільного життя країни або регіону-призначення.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. В українській правовій науці дослідженню торгівлі людьми, нелегальній міграції як кримінологічним проблемам присвячені праці В.О. Іващенко, В.А. Козака, О.О. Кочемировської, К.Б. Левченко, Я.Г. Лизогуба, Ч. Намонюк, А.М. Орлеана, С.Ф. Рахімова, В.В. Турова та інших. Однак, у наявних дослідженнях залишається невисвітленою тенденція зростання масштабів торгівлі людьми серед біженців, вимушених переселенців та осіб, які шукають притулку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Торгівля людьми є злочином, який має багатовікову історію, а його жертвами стали не один мільйон осіб. Із року в рік геополітичні зміни, збройні та військові конфлікти, природні катаклізми зумовлюють збільшення масштабів неконтрольованої міграції населення, та як наслідок – зростання кількості потенційних жертв торгівлі людьми серед біженців, внутрішньо переміщених осіб та осіб, які шукають притулку.

Мета статті полягає у дослідженні динаміки торгівлі людьми серед потенційних жертв, зокрема біженців, внутрішньо переміщених осіб та осіб, які шукають притулку в умовах геополітичних змін.

Головною метою цієї роботи є зосередження уваги на особах, які перебувають у зоні підвищеного ризику, тобто на біженцях, внутрішньо переміщених особах та особах, які шукають притулку як потенційних жертвах торгівлі людьми в Україні та світі.

Виклад основного матеріалу. Міграція супроводжується постійною загрозою зростання випадків торгівлі людьми, особливо для неповнолітніх осіб, які мігрують без супроводу дорослих. Так, мільйони біженців, внутрішніх переселенців та осіб, які шукають притулку, зіткнулися із низкою перешкод щодо реалізації прав та свобод. Хоча зазначені категорії осіб мають рівні права з громадянами держави, іноземцями, особами без громадянства, незалежно від того законним чи незаконним є їхнє перебування на території певної країни, користуються основними правами людини,

які носять універсальний характер та закріплені у Загальній декларації прав людини 1948 року. Однак, не кожна держава може у повній мірі гарантувати можливість реалізації основних прав та свобод. Правовий режим біженців, внутрішньо переміщених осіб та осіб, які шукають притулку у кожній країні різниться, що обумовлюється політичними та економічними чинниками, соціальною політикою країн та різноманітністю міграційного законодавства у різних державах.

Країни намагаються підтримувати вищезазначені категорії осіб наданням широкого спектру прав, зокрема, підтримуючи матеріально, однак, не гарантують можливості працевлаштування, що сприяло б подальшій асиміляції та автономному функціонуванню незалежно від держави. Уся сукупність чинників зумовила «розчинення» значної кількості мігрантів серед корінного населення або ж серед етнічних, національних груп певної країни.

За результатами дослідження Global Slavery Index фонду Walk Free Foundation майже 46 мільйонів осіб у 167 країнах світу живуть у сучасному рабстві, ці люди є жертвами торгівлі людьми, примусової праці, сексуальної експлуатації тощо. Число сучасних рабів у світі порівняно з минулорічними даними зросло на 28% [2].

На прес-конференції в Женеві, прес-секретар Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН) Меліса Флемінг заявила, що жінки і діти перебувають у «зоні підвищеного ризику насильства і жорстокого поводження». «Діти змушені займатися проституцією, щоб продовжити свою подорож, так як у них закінчуються гроші», зазначила вона.

Так, за даними неурядової організації Save the Children. всього у 2015 році в Європу прибуло 26 тис. дітей та підлітків без супроводу дорослих [11].

Діти складають непропорційно велику частку біженців у світі: вцілому вони становлять третину всього населення світу, при цьому їх число дорівнює близько половині усіх біженців.

28 мільйонів дітей змушені залишити свою Батьківщину в результаті військових конфліктів, серед них 10 мільйонів отримали статус біженців, 1 млн мають статус шукачів притулку і близько 17 мільйонів дітей є внутрішньо переміщеними особами, тобто не залишили межі своїх країн [9].

За даними Європолу, в Європі без вісті пропали 10 тисяч дітей-біженців. Велика кількість дітей могла пропасти у першій країні на шляху до Європи Греції. Так, саме Греція прийняла перший мільйон біженців, що вирушили до Європи на човнах у 2015 році. Однак, на той час грецька влада не змогла забезпечити надійну реєстраційну процедуру та перевірку особи прибуваючих біженців, за що владу країни не раз критикували європейські правозахисники. Так, п'ять тисяч неповнолітніх зникли в Італії, ще тисяча – в Швеції.

За період з 2011 по 2016 роки в Британію без батьків або опікунів прибули 9287 неповнолітніх. Більшість із них були розподілені у дитячі будинки або прийомні сім'ї. З 2007 по 2015 роки понад чотири тисячі сиріт, які претендують на отримання статусу біженця, були змушені покинути країну [8].

Станом на травень 2016 року за даними Фінської поліції безпеки близько 2,5 тисячі біженців зникли із пунктів прийому.

Федеральна кримінальна поліція Німеччини повідомила, що в 2016 році число зниклих в країні мігрантів молодше 18 років досягло 8 тис. 991 осіб. При цьому за весь 2015 рік на території країни пропали 5 тис. 835 неповнолітніх мігрантів [8].

Згідно інформації, наданої пресі німецької поліцією станом на 1 січня 2016 року в Німеччині зареєстровано 4749 дітей-мігрантів, зниклих без вісти. З них 4 287 тисячі – це підлітки у віці від 14 до 17 років, а також 431 зникла дитина була віком до 13 років. У звіті також йдеться, що лише півроку тому 1 липня 2015 року зниклих без вісти дітей-біженців було 1 637 осіб [11].

Ч. Намонюк, зауважує, що Україна займає скромне 12-те місце серед держав, що є поставальниками біженців до ЄС. Однак, є країни, у яких українські біженці перебувають на чільних позиціях або навіть лідирують у «рейтингу» шукачів притулку. Серед них – Чехія, Португалія та Естонія. Варто зазначити, що ці держави – серед найменш привабливих для біженців з Африки та Близького Сходу. Натомість у «найбільш популярних» країнах, – приміром, замощних Німеччині, Франції чи Великій Британії – частка заявок українців на притулок у загальній кількості є невеликою. З десяти країн-лідерів ЄС за кількістю шукачів притулку лише у двох – в Італії та Бельгії – вона трохи перевищує 3% [5, с. 103–104].

Українські біженці, подавши запит, майже напевно отримують відмову. Так, 78% усіх розглянутих заяв у 2014 р. не були задоволені, а статус біженців отримали лише 4% заявників. Для порівняння – для сирійських громадян імовірність надання притулку перевищує 90%. Причиною такого стану речей є те, що Україна не відповідає ключовій вимозі для задоволення заявок про притулок. Наші громадяни, зокрема переселенці з Донбасу, за бажання могли б залишитися в Україні без ризику для свого життя. Адже територія, де ведуться бойові дії охоплює лише невелику частину нашої держави, тому немає підстав надавати їм притулок у Євросоюзі [5, с. 103–104].

За даними Державної міграційної служби України станом на 01.04.2016 р. кількість іноземців та осіб без громадянства, яких визнано бі-

женцями в Україні становить 2448, з них: чоловіки 1668, жінки 762 особи [6].

Станом на 7 жовтня 2016 року виявлено 4592 нелегальних мігрантів щодо 4281 з них прийняте рішення про примусове повернення та щодо 224 – про примусове видворення.

Глава представництва МОМ в Україні Манфред Профазі зазначив, що сьогодні близько 21% потенційних трудових мігрантів з України погодилися б заради роботи в іншій країні перетнути кордон нелегально або працювати «під замком», віддавши роботодавцю свій паспорт» [10].

За даними цього опитування, у найближчому майбутньому 8% українців збираються покинути країну у пошуках роботи за кордоном. Це – приблизно три мільйони осіб, при чому чоловіків серед них приблизно удвічі більше, ніж жінок. 34% респондентів заявили, що не замислювалися про працевлаштування за кордоном, але у разі появи такої можливості готові її розглянути [10].

У трійку найбільш привабливих країн для українських трудових мігрантів потрапили Польща, Німеччина і Італія. За ними йде Росія, кількість бажаних влаштуватися на роботу у якій знизилася, порівняно із 2011 роком, на 6%. Замикають цей список Канада і Чехія [10].

Не зважаючи на правові механізми захисту основних прав та свобод людини, у світі процвітає торгівля людьми, а особливо уразливими категоріями є неповнолітні біженці, внутрішньо переміщені особи та особи, які шукають притулку.

Згідно з новою доповіддю ООН, 60% жертв торгівлі людьми – іноземці, які приїхали в країну, де були скоєні злочини. Велика частина з них – мігранти. В країнах Європи, Азії та Близького Сходу серед жертв торгівлі людьми зростає число осіб з Сирії, Іраку та Сомалі, 79% з них – жінки і діти – заявив представник Управління ООН з наркотиків і злочинності Д. Брандоліні [4].

У 2015 році нараховувалося 60 мільйонів біженців та вимушено переселених осіб, у Африці тисячі дорослих і дітей, змушених мігрувати, стають жертвами торгівців людьми.

Міжнародна організація з міграції (ІОМ) ООН протягом 10 місяців провела опитування понад 9 тис. мігрантів, які прибули в Європу на човнах по Середземному морю та заявила, що з них, понад 70% мігрантів, ставали жертвами торгівлі людьми, незаконної торгівлі органами і експлуатації праці. Майже три чверті респондентів зазначили, що під час транспортування вони знавали експлуатували.

Майже половина опитаних (49%), переважно мігрантів із Лівії знаходилися у заручниках з метою подальшого отримання викупу. Інша половина мігрантів повідомила, що під примусом зброєю їх примушували безоплатно працювати. Для інших, примусова праця була єдиним способом звільнення з полону і «бронювання» місця на човні в Європу. 6% заявили, що були свідками примусу осіб, які перебували в полоні та інших, до здачі крові, або продажу власних органів для оплати частини подорожі [1].

Так, для одних, механізм експлуатації жертв торгівлі людьми розпочинається ще в країні їхнього походження, відбувається в країнах-транзиті, та має всі шанси продовжуватися в країнах-призначення. Для інших, процес експлуатації

розпочинається у країнах їхнього призначення та може набувати різноманітних форм та проявів.

Так, сім'я біженців із Німеччини розмістила оголошення про продаж немовляти на інтернет-аукціоні e-Bay за 5 тисяч євро [7].

У Туреччині в прифронтових територіях та у таборах для сирійських біженців відбувається торгівля нареченими. Їх «купують» за півціни турецькі чоловіки у якості другої дружини на певний період часу.

В Україні спостерігаються загальносвітові тенденції зростання кількості потенційних жертв торгівлі людьми серед біженців, вимушених переселенців та осіб, які шукають притулку, як серед громадян України, так і іноземців.

За даними соціологічного опитування, проведеного компанією GfK Ukraine з нагоди Всесвітнього дня боротьби з торгівлею людьми, у 2012-2014 роках близько 40 тисяч українців потерпіли внаслідок торгівлі людьми, тоді як у 2009-2011 роках аналогічний показник становив близько 17 тисяч.

З січня 2000 року по червень 2015 року представництво Міжнародної організації з міграції в Україні надало допомогу понад 11200 постраждалим від цього явища [10].

Жителі прифронтових та тимчасово окупованих територій України поповнили групи ризику стати жертвами торгівлі людьми. Масове переміщення цих осіб з території проведення антитерористичної операції (близько 2 мільйонів осіб) до інших регіонів України, або ж за її межі, зумовило зростання серед вказаної категорії осіб жертв торгівлі людьми.

Так, житель Львівщини завербував і намагався відправити до Ізраїлю для сексуальної експлуатації трьох переселенців зі східних областей та одну місцеву мешканку.

Офіційна інформація щодо кількості випадків торгівлі людьми на тимчасово окупованих

територіях відсутня. За повідомленням МОМ, у 2015 році вона надала допомогу трьом особам, які постраждали від тортур і примусової праці на територіях Донбасу, що не контролюються українським Урядом.

Новим проявом торгівлі людьми в Україні є використання праці чоловіків та жінок із метою обслуговування потреб «терористів» під час збройних конфліктів: будівництво фортифікаційних споруд, копання траншей, приготування їжі або ж безпосередня участь у збройному конфлікті.

Однак, діти, як і раніше, є основними жертвами сучасних збройних конфліктів. Військові дії останнього десятиліття забрали життя близько двох мільйонів дітей (вони гинуть не лише унаслідок боїв, а й через недоїдання та хвороби, спричинені або загострені конфліктом), скалічили ще шість; близько 20 мільйонів дітей стали переселенцями чи біженцями, близько мільйона осиротіли [3]. Відсутні дані щодо кількості дітей, яких утримують у якості заручників, тих, що були викрадені або продані, піддані сексуальній експлуатації; найбільш уразливими є діти обох статей, які розлучені із сім'ями.

Висновки і пропозиції. Наслідком масової неконтрольованої міграції та переміщення осіб у 2014-2016 роках є міграційна криза та зростання динаміки випадків торгівлі людьми в Україні й світі. Потенційні жертви торгівлі людьми поповнилися новою групою ризику: біженцями, внутрішньо переміщеними особами та особами, які шукають притулку. З об'єктивних та суб'єктивних причини, вказані категорії осіб намагаються потрапити до розвинених країн та на шляху до мрії стають жертвами торгівлі людьми, рабських умов існування. Мінімізація ризиків стати жертвами торгівлі людьми вищезазначених груп є важливим завданням усього міжнародного співтовариства.

Список літератури:

1. 70% мігрантів у Європі ставали рабами і донорами органів, – ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://espreso.tv/news/2016/10/18/70_migrantiv_u_yevropu_stavaly_rabamy_i_donoramy_organiv_oon
2. Дослідження: 46 мільйонів людей у світі живуть у рабстві. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk>
3. Кочеміровська О.О. Щодо дотримання Україною міжнародних стандартів захисту прав дітей у збройних конфліктах. Аналітична записка / О.О. Кочеміровська. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1660/>.
4. Мазуренко А. Біженці можуть стати «живим товаром» – ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1606135-bizhentsi-mozhut-stati-zhivim-tovarovom-oon>
5. Намонюк Ч. Порівняльна характеристика міграційних загроз для країн ЄС через російський чинник: українські мігранти vs сирійські біженці // Переяславський літопис. – 2015. – Вип. 8. – С. 102-107, 103-104.
6. Показники діяльності ДМС за 1 квартал 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dmsu.gov.ua/statistichni-dani/2945-statystyka>
7. Сім'я біженців намагалась продати немовля на аукціоні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/simya_bizhentsiv_namagalas_prodati_nemovlya_na_auksion_i_n737375
8. Сотні дітей беженцев пропали без вести в Британії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vz.ru/news/2016/9/4/830516.html>
9. У світі нарахували близько 50 мільйонів дітей-біженців. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://espreso.tv/news/2016/09/07/u_sviti_narakhuvaly_blyzko_50_milyoniv_ditey_bizhenciv
10. Центр новостей ООН, МОМ: в Украине на подъеме нерегулируемая миграция и растет угроза торговли людьми, 30 июля 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refworld.org.ru/docid/55c08b804.html> [Accesado el 19 октября 2016]
11. Ярмолук О.У. Німеччині пропали без вісті близько 5 тисяч дітей біженців. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaipress.info/uk/news/show/116830>

Раковская Ю.В.

Черкасский факультет
Национального университета «Одесская юридическая академия»

РАСТУЩАЯ УГРОЗА ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ ДЛЯ БЕЖЕНЦЕВ, ВНУТРЕННЕ ПЕРЕМЕЩЕННЫХ ЛИЦ И ЛИЦ, ИЩУЩИХ УБЕЖИЩА

Аннотация

Исследованы отдельные аспекты растущей угрозы увеличения случаев торговли людьми среди беженцев, внутренне перемещенных лиц и лиц, ищущих убежища. Сосредоточено внимание на тенденции роста привлечения детей-беженцев, вынужденных переселенцев к торговле людьми как в Украине, так и мире в целом. В Украине под угрозой эксплуатации находятся как мужчины, так и женщины разных возрастов, находящиеся в различных условиях: как оставшиеся в зоне конфликта, так и те, кто его покинул и получил статус вынужденных переселенцев, беженцев или нелегальных мигрантов.

Ключевые слова: торговля людьми, нелегальная миграция, беженцы, вынужденные переселенцы, лица, ищущие убежища.

Rakovska Y.V.

Cherkasy Faculty
of the National University «Odesa Academy of Law»

THE GROWING THREAT OF HUMAN TRAFFICKING FOR REFUGEES, IDPS AND PERSONS SEEKING ASYLUM

Summary

Some aspects of the growing threat of increasing incidence of human trafficking among refugees, internally displaced persons and asylum seekers have been examined. The growing trends in the use of children-refugees, internally displaced persons in human trafficking in Ukraine and abroad have been emphasized. In Ukraine men and women of different ages being in different conditions, both, those remaining in the conflict zone and those who has left it and gained the status of internally displaced persons, refugees or illegal immigrants have been under the threat of exploitation.

Keywords: human trafficking, illegal migration, refugees, internally displaced persons, persons seeking asylum.